Toegankelijker kinderopvang dankzij kind- en ouderactiviteiten

Hoe maak je kinderopvang toegankelijker voor kwetsbare gezinnen? Wat helpt, is samenwerken met een partner uit de gezinsondersteuning. En dat gebeurt in de Kind- en OuderActiviteiten voor Lokale Armoedebestrijding (KOALA). Kindertijd praat met Tine Rommens en Christine Faure, medewerkers bij het agentschap Opgroeien.

TEKST
JAN DE METS
FOTO'S
CAROLINE BOUDRY

KOALA, de unieke vorm van een samenwerkingsverband tussen kinderopvang en gezinsondersteuning, startte in 2018, op achttien locaties in Vlaanderen en Brussel. Van Ieper tot Bilzen groeiden ze uit tot plekken die ook andere basisvoorzieningen en organisaties die met kinderen tussen 0 en 6 jaar en hun gezinnen werken, kunnen inspireren. Maar hoe gaat dat nu precies?

Toegankelijker voor kwetsbare gezinnen

Tine: 'De achttien KOALA's proberen kinderopvang toegankelijker te maken voor kwetsbare gezinnen. Die gezinnen krijgen de kans om op hun tempo te wennen aan wat kinderopvang voor hen kan betekenen. Ze krijgen ook meer garanties dat ze nadien in de kinderopvang een plek voor hun kind zullen vinden. Het doel is dus dat gezinnen zelf goesting hebben om deel te nemen aan die kinderopvang, dat ze voor zichzelf en voor hun kinderen de meerwaarde zien.' **Christine**: 'Beschouw een KOALA als een mini-samenwerkingsverband. Er is minstens één partner uit de kinderopvang bij betrokken en één uit de gezinsondersteuning, meer bepaald de 'Kind- en OuderActiviteiten'. Dat zijn activiteiten zoals een voorleesmoment, een babbel met de ouders terwijl de kinderen vrij spelen, een wandeling naar de speeltuin, een bezoek aan de wijkscholen ...'

Tine: 'KOALA maakt altijd deel uit van het breder netwerk van het Huis van het Kind. Lokaal zijn er dan verschillen in welke andere partners mee rond de tafel zitten. In elke KOALA werkt een agogisch en een pedagogisch medewerker. De agogisch medewerker is de trekker van de lokale KOALA en heeft een dubbele rol: hij/zij staat in voor dat groepsaanbod voor de ouders met jonge kinderen én vormt de brug, de verbinding met de kinderopvang. Hij/zij werkt nauw samen met een pedagogisch medewerker. Die zorgt ervoor dat het aanbod ook gericht is op de aanwezige kinderen in de groep.'

Luister naar de ouders

De KOALA's gaan nu hun vierde werkingsjaar in.

Christine Faure en Tine Rommens

Wat kunnen andere basisvoorzieningen van hen leren? Christine: 'Voor veel kinderopvanglocaties was werken met kwetsbare gezinnen iets nieuws. Ze hebben door dit samenwerkingsverband veel beter zicht gekregen op: wat hebben die gezinnen precies nodig om zich thuis te voelen in deze kinderopvang? En hoeveel tijd hebben ze daarvoor nodig? De ene KOALA heeft de ouders intensief bevraagd, de andere werkt met ervaringsdeskundigen in armoede. Zo worden ze zich bewust van de drempels die gezinnen bij hen ondervinden. Dat heeft zichtbare effecten. De ene kinderopvanglocatie past haar wenbeleid aan, de andere voorziet op elk moment een aantal plaatsen voor lastminutevragen naar kinderopvang.'

Tine: 'Wat je leert over wat ouders nodig hebben, is waardevol voor iedereen die lokaal bezig is met gezinsondersteuning. Er zijn KOALA's die wat ze leren spontaan doorgeven aan andere kinderopvanglocaties binnen de gemeente. Het echte werk begint pas daarna: wat ben je bereid te doen met de feedback van de ouders? En daar stopt het niet. Je kan ouders ook op informele momenten blijven bevragen. De mooiste input komt vaak uit die spontane gesprekken. Het gaat om de kunst van het luisteren.' Christine: 'In coronatijden hebben de KOALA's zich goed aangepast. Er vonden veel stoepbezoeken plaats om te horen hoe het met de gezinnen ging. Soms was er budget om spel- en knutselpakketten voor gezinnen uit te werken en uit te lenen. Maar sommige gezinnen wilden die niet lenen. En dan blijkt dat dóórvragen ook hier belangrijk is: niet dat die ouders niet geïnteresseerd waren, maar ze hadden schrik dat ze dingen stuk zouden maken of verliezen. Die KOALA's werkten vanaf dan niet meer met *uitlenen*, maar maakten pakketten die de ouders konden houden.'

Samenwerken loont

De kwaliteit van de basisvoorzieningen is gebaat bij een nauwe samenwerking tussen organisaties die dicht bij de gezinnen staan. Tine: 'Op je eiland kom je nooit zoveel te weten, je mist die vinger aan

→

de pols. Naast de kernpartners zijn bijna altijd andere organisaties betrokken die tijdens de groepsbijeenkomsten het aanbod mee vormgeven. Denk bijvoorbeeld aan een organisatie die actief is rond gezonde voeding of rond beweging. Er worden ook lokaal banden gesmeed met diensten zoals de VDAB, het OCMW, scholen, de bibliotheek, inburgering en de Ligo's (*nieuwe naam voor de Centra Basiseducatie*, red.). KOALA's leiden actief toe naar het lokale aanbod op diverse levensdomeinen en werken er nauw mee samen.'

Bovendien werken de KOALA's op een geïntegreerde manier. Christine: 'Dat betekent dat, als een gezin een vraag heeft in verband met inschrijvingen op school, ze ze niet zomaar doorverwijzen. Ze bekijken hoe ze dit thema in hun aanbod kunnen opnemen door bijvoorbeeld samen met de kleuterscholen een activiteit te organiseren. Door op die manier te werken, merken de KOALA's dat alle partners erg veel van elkaar leren. Het is echt een wisselwerking. Die manier van werken, kan dus inspirerend zijn voor andere plekken. Als verantwoordelijke van een locatie of een organisator kinderopvang kan het inspirerend zijn om je oor te luisteren te leggen bij locaties die in zo'n KOALA werken: wat halen jullie daar nu uit? Op welke manier kan mij dit helpen om de toegankelijkheid van de kinderopvang te vergroten? Hoe kan ik nauwer samenwerken met lokale partners? Dat kan inspirerend zijn.'

Voortdurend opvolgen en bijsturen waar nodig

Christine: 'We stimuleren in de KOALA's de systematische reflex om altijd opnieuw in vraag te stellen: sluit ons aanbod wel aan bij de beleving en de noden van de gezinnen in onze buurt? Daarom is het fijn om naar die verhalen van gezinnen te blijven luisteren. We adviseren de KOALA's: schrijf die verhalen neer en gebruik ze om samen met je partners en lokale beleidsmedewerkers je aanbod voor gezinnen voortdurend te verbeteren. Hier is een goede kwaliteitsopvolging van belang: voortdurend monitoren en evalueren. Het gaat om aspecten zoals: "We hebben zoveel ouders in de opvang gekregen", "Sommige ouders kunnen daardoor nu een opleiding volgen", "Zoveel kinderen komen regelmatig naar de kinderopvang". Maar ook: "Hoe tevreden zijn ouders over de kind- en ouderactiviteiten", "Hoe gaat het met het welbevinden en de betrokkenheid van de kinderen?".

—
‘We zijn ons nu meer bewust van de drempels die gezinnen ondervinden’
—

Tine: ‘Eigenlijk gaat het erom dat je continu samen leert en dat je zoekt: hoe kunnen we onze toegankelijkheid of de tevredenheid van gezinnen in onze opvang of groepsaanbod continu verbeteren? Het is een soort cyclus: bevragen hoe de situatie nu is en waar je naartoe wil als partnerschap. Wanneer zullen we tevreden zijn? Als we jaarlijks 30 nieuwe kwetsbare gezinnen bereiken in onze werking? Als we een bevraging doen en 80% geeft ons een score van meer dan 80 op 100?’

Maak lokaal het verschil

Ouders die gebruikmaken van het aanbod van organisaties die met kinderen van 0 tot 6 jaar werken, ervaren heel wat obstakels. Tine: ‘Die liggen niet bij hen, maar zitten op een hoger lokaal, Vlaams of federaal niveau. Dat je daar weinig kan aan doen, frustreert uiteraard de professionals in de sector. Onze insteek is: ook op lokaal niveau kan je veel verschil maken voor gezinnen in kansarmoede. Ook al kan je het inkomen van gezinnen niet verhogen, je kan hen een warme plek bieden in de kinderopvang, in het groepsaanbod én je kan heel wat betekenen als professional.’

Christine: ‘We kunnen bijdragen aan de veranderingen op een hoger niveau door de problemen te blijven aankaarten. We zeggen dus tegen de KOALA’s: blijf signalen geven. Zoek lokaal en met ons van het agentschap Opgroeien naar manieren om die signalen te bundelen en op de agenda te krijgen. En pak de dingen op waar je wél iets mee kan: zorg voor een goed doordachte aanpak, blijf je aanbod afstemmen op wat gezinnen nodig hebben en kaart hun noden aan in gesprekken met lokale beleidsmakers en relevante partners. Dan kan KOALA een enorme hefboom zijn voor die kwetsbare gezinnen.’

KOALA: WAT? WIE? HOE?

De oproep voor KOALA was een initiatief van voormalig minister van Welzijn Vandeurzen, in samenwerking met het **Fonds Bernard, Gonda en Emily Vergnes** (beheerd door de Koning Boudewijnstichting). Deze publiek-private samenwerking richtte zich naar de **Huizen van het Kind** (brede gezinsondersteuning), naar de **kinderopvang** (met de plussubsidie trap 3, waar kinderen van kwetsbare gezinnen minstens 30% van het totaal uitmaken) en naar een partner in de **gezinsondersteuning** (die kind- en ouderactiviteiten organiseert). Doel was en is om bij te dragen aan **kinderarmoedebestrijding** door te investeren in 513 bijkomende kinderopvangplaatsen gekoppeld aan 18 kind- en ouderactiviteiten.

De achttien geselecteerde KOALA’s krijgen hiervoor een financiering van in totaal **3 miljoen euro per jaar**, waarvan 1 miljoen euro van het Fonds Vergnes voor bijkomende plaatsen in de kinderopvang voor kwetsbare gezinnen. De loopduur is **10 jaar** en de coördinatie ligt bij het **agentschap Opgroeien**. Aangezien het over vernieuwende vormen van samenwerking en aanbod gaat, wordt sterk ingezet op begeleiding van de KOALA’s, samen met **Koning Boudewijnstichting** en **VBJK**. En voor de kinderopvang, die voor het eerst Trap 3-plaatsen had, werd een traject met **VCOK** opgezet.

Meer informatie over de KOALA-werkingen vind je hier: kindengezin.be/nl/professionelen (zoek ‘KOALA’)